YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
22 päivänä marraskuuta 1978 *

Asiassa 33/78,

jonka Oberlandesgericht Saarbrücken on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi yhteisöjen tuomioistuimen toimivallasta tulkita 27 päivänä syyskuuta 1968 tehtyä tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevaa yleissopimusta 3.6.1971 tehdyn pöytäkirjan mukaisesti saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Somafer SA, kotipaikka Uckange (Ranska),

vastaan

Saar-Ferngas AG, kotipaikka Saarbrücken-Schafbrücke (Saksan liittotasavalta),

ennakkoratkaisun 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 5 kohdan käsitteiden "sivuliike" ja "agentuuri" tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti H. Kutscher, jaostojen puheenjohtajat J. Mertens de Wilmars ja A. J. Mackenzie Stuart sekä tuomarit A. M. Donner, P. Pescatore, M. Sørensen, A. O'Keeffe, G. Bosco ja A. Touffait,

julkisasiamies: H. Mayras,
kirjaaja: A. Van Houtte,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberlandesgericht Saarbrücken on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 21.2.1978 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 13.3.1978, tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen tulkinnasta 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan (EYVL 1972, L 299, s. 32) nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä edellä mainitun yleissopimuksen, jäljempänä yleissopimus, 5 artiklan 5 kohdan tulkinnasta.

Tulkintapyynnön kohteena olevan artiklan mukaan, sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa "- - 5. sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan toimintaa koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa toimipaikka sijaitsee".

2 Kansallisen tuomioistuimen on voitava esitettyjen kysymysten perusteella ratkaista, onko se edellä mainitun säännöksen mukaan toimivaltainen - sanotun kuitenkaan rajoittamatta kansallisen tuomioistuimen toimivaltaa, joka sillä on yleissopimuksen muiden määräysten perusteella - käsittelemään kannetta, jonka saksalaisyritys on nostanut sellaista ranskalaisyritystä vastaan, jonka kotipaikka on Ranskassa, mutta jolla on Saksan liittotasavallassa toimisto tai yhteyspaikka, jota sen kirjepaperissa kuvataan ilmauksella "Vertretung für Deutschland", kun kanteessa haetaan korvausta niistä kustannuksista, jotka koituivat saksalaisyritykselle sen kaasuputkien suojaamisesta niitä mahdollisia vahinkoja vastaan, jotka ranskalaisyrityksen Saarlandin osavaltion puolesta sen läheisyydessä suorittamat purkutyöt saattaisivat aiheuttaa.

Ensimmäinen kysymys

3 Ensimmäisessä kysymyksessä tiedustellaan, "määräytyykö 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 5 kohdassa tarkoitettu toimivalta 'sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan toimintaa koskevassa asiassa':

a) sen valtion lain mukaan, jonka tuomioistuimen käsiteltäväksi asia on saatettu;

b) asianomaisten valtioiden lain mukaan (määräytyminen pääasiaan sovellettavan lain mukaisesti);

vai

c) itsenäisesti, eli vuoden 1968 yleissopimuksen tavoitteiden ja järjestelmän sekä niiden yleisten periaatteiden mukaan, jotka ilmenevät kansallisten oikeusjärjestysten muodostamasta kokonaisuudesta [yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 29/76, LTU v. Eurocontrol, 14.10.1976 antama tuomio, NJW (*Neue Juristische Wochenschrift*) 1977, s. 489, 490]".

4 Yleissopimus on tehty ETY:n perustamissopimuksen 220 artiklan nojalla, ja sen tarkoituksena on johdanto-osansa nimenomaisen sanamuodon mukaan panna täytäntöön 220 artiklan määräykset, joiden mukaan ne ovat sitoutuneet takaamaan tuomioistuinten päätösten vastavuoroiseen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovellettujen menettelyjen yksinkertaistamisen ja pyrkivät vahvistamaan yhteisössä sinne sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojaa.

Yleissopimukseen sisältyy muun muassa sääntöjä, jotka mahdollistavat jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivallan määrittämisen jäsenvaltioiden välisissä suhteissa sekä helpottavat tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa, ja joiden tarkoituksena on yhteisön sisäisiin oikeussuhteisiin ja asioiden ratkaisuihin yksityisoikeuden alalla liittyvien esteiden poistaminen.

Yleissopimusta on näin ollen tulkittava ottaen huomioon sekä sen järjestelmä ja tavoitteet että sen suhde perustamissopimukseen.

5 Yleissopimuksessa käytetään monia yksityis- ja prosessioikeuden ilmaisuja ja käsitteitä, joiden merkitys voi vaihdella merkittävästi eri jäsenvaltioissa, joten on tutkittava, onko edellä mainittuja ilmaisuja ja käsitteitä pidettävä itsenäisinä ja siten kaikille sopimusvaltioille yhteisinä vai onko niitä pidettävä viittauksina sen valtion aineellisiin oikeussääntöihin, joita asiaa ensiksi käsittelevän tuomioistuimen lainvalintasääntöjen mukaan on sovellettava.

Ratkaisua tehtäessä on varmistettava, että yleissopimuksella tavoitellut päämäärät saavutetaan täydellisesti.

6 Yleissopimuksen 5 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua toimivaltaa määrittävien käsitteiden "sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan toimintaa koskevassa asiassa" merkitys on eri sopimusvaltioissa erilainen, ei ainoastaan niitä koskevassa lainsäädännössä vaan myös ulkomaisten tuomioistuinten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien kahdenkeskisten sopimusten soveltamisen osalta.

7 Yleissopimuksen yhteydessä niiden merkitystä on arvioitava suhteessa yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kohdassa esitettyyn tuomioistuimen toimivaltaa koskevaan yleissääntöön; artiklan mukaan "kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimissa, jollei tämän yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu".

Se, että 5 artiklassa määrätään tietyistä tapauksista, joissa tuomioistuimen erityinen toimivalta määräytyy kantajan valinnan mukaan, johtuu tietyissä tarkoin määritetyissä tapauksissa esiintyvästä erityisen läheisestä liittymästä itse asian ja sellaisen tuomioistuimen välillä, jota voidaan pyytää käsittelemään asia, jotta oikeudenkäynti olisi tarkoituksenmukaisesti järjestetty.

Koska sellainen tilanne, jossa usealla tuomioistuimella on toimivalta saman asian osalta, ei edistä oikeusvarmuutta eikä oikeusturvan tehokkuutta koko yhteisön alueella, yleissopimuksen tavoitteen mukaista on välttää 2 artiklan yleisestä toimivaltasäännöstä tehtyjen poikkeusten laajaa ja monimuotoista tulkintaa.

Erityisesti kansallisissa lainsäädännöissä ja kahdenkeskisissä sopimuksissa vastaava poikkeus johtuu usein siitä - kuten Yhdistynyt kuningaskunta on kirjallisissa huomautuksissaan perustellusti todennut - että kansallinen valtio toimii kansalaistensa hyväksi tarjoamalla näille mahdollisuuden välttää sellaista tilannetta, jossa ulkomainen tuomioistuin on toimivaltainen, kun taas yhteisön tasolla tällainen peruste ei päde, sillä 5 artiklaan sisältyvien poikkeusten yleissopimuksen 2 artiklan yleisestä toimivaltasäännöstä on perustuttava yksinomaan hyvän oikeudenhoidon vaatimuksiin.

8 Yleissopimuksen 5 artiklan 5 kohdassa kantajalle annetun oikeuden ulottuvuus ja rajat määritetään sellaisten erityisten tekijöiden mukaan, jotka koskevat joko emoyhtiön ja sen sivuliikkeiden, agentuurien tai muiden sellaisten toimipaikkojen välisiä, tahi jonkin näistä viimeksi mainituista ja kolmansien osapuolten välisiä suhteita, ja jotka ilmentävät erityistä liittymää,

jonka perusteella edellä mainitulle kantajalle voidaan antaa valinnanmahdollisuus poiketen siitä, mitä 2 artiklassa määrätään.

Kyseessä ovat siis tekijät, jotka koskevat eri sopimusvaltioihin sijoittautunutta kahta yksikköä, joita kuitenkin on voitava käsitellä samalla tavalla joko emoyhtiön kannalta, emoyhtiön muihin jäsenvaltioihin sijoittamien jatkeiden kannalta tai sellaisten kolmansien osapuolten kannalta, joiden kanssa kyseisten jatkeiden kautta on syntynyt oikeussuhteita.

Jotta tällaisessa tilanteessa taattaisiin oikeusvarmuus sekä asianosaisten oikeuksien ja velvollisuuksien tasapuolisuus 2 artiklan yleisestä oikeuspaikkasäännöstä tehtäviä poikkeuksia koskevien mahdollisuuksien osalta, ennakkoratkaisupyynnön kohteena olevien yleissopimuksen 5 artiklan 5 kohdan käsitteitä on tulkittava itsenäisesti ja siten samalla tavoin kaikissa sopimusvaltioissa.

Toinen ja kolmas kysymys

9 Jos edellä mainittua ilmaisua on tulkittava itsenäisesti, toisessa kysymyksessä tiedustellaan, mitä tulkintaperusteita sovelletaan oikeuteen tehdä päätöksiä (muun muassa sopimuksia) sekä ulkoisen muodon merkitykseen.

Kolmannessa kysymyksessä tiedustellaan, onko edellä mainitun ilmaisun tulkinnassa otettava huomioon

"tietyt sellaisen henkilön yksityisoikeudellisen vastuun periaatteet, joka on ulkopuolisin toimin eli sellaisin toimin, joihin vilpittömässä mielessä toimiva kolmas voi vedota, antanut uskoa sivuliikkeen tai agentuurin olemassaoloon sillä seurauksella, että vaikutelman antajaa pidetään tällaisen sivuliikkeen tai agentuurin puolesta toimijana, kuten on esimerkiksi Saksan laissa [katso *Zivilprozeßordnung*in 21 pykälä Baumbach, 36. painos, huomautus 2 A, Stein-Jonas, 19. painos, huomautus II 2; Oberlandesgericht Köln NJW 73, s. 1834; Oberlandesgericht Breslau HRR (Höchstrichterliche Rechtsprechung) 39, n:o 111]".

10 Näitä kahta kysymystä käsitellään yhdessä.

11 Ottaen huomioon, että koska mahdollisuus poiketa yleissopimuksen 2 artiklaan sisältyvästä yleisestä oikeuspaikkaperiaatteesta on riippuvainen edellä mainituista käsitteistä, niiden tulkinnasta on vaivatta käytävä ilmi kyseiseen poikkeukseen oikeuttava erityinen liittymä.

Mainittu erityinen liittymä koskee ensinnäkin sellaisia ulkoisia merkkejä, joiden perusteella voidaan helposti todeta sivuliikkeen, agentuurin tai muun sellaisen toimipaikan olemassaolo, sekä toiseksi sitä suhdetta, joka on tällaiseksi todetun yksikön ja sellaisen asian välillä, joka on toiseen sopimusvaltioon sijoittautunutta emoyhtiötä vastaan aloitetun oikeudenkäynnin kohteena.

12 Ensimmäisen kohdan osalta sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan käsite tarkoittaa yrityksen ulkopuolelle emoyhtiön jatkeena pysyvästi esiintyvää liiketoimintakeskusta, jolla on oma johto ja sellaiset aineelliset valmiudet, että se voi käydä liikeneuvotteluja ulkopuolisten kanssa jotka tietävät, että vaikka mahdollinen oikeussuhde syntyy ulkomailla sijaitsevan emoyhtiön kanssa, kolmansien osapuolten ei tarvitse olla suorassa yhteydessä emoyhtiöön, vaan ne voivat hoitaa asioita emoyhtiön jatkeena olevan liiketoimintakeskuksen kanssa.

13 Toisen kohdan osalta on lisäksi tarpeen, että oikeudenkäynnin kohteena on sivuliikkeen, agentuurin tai muun sellaisen toimipaikan toiminta.

"Toiminnan" käsitteeseen kuuluvat toisaalta riidat, jotka koskevat agentuurin, sivuliikkeen tai muun toimipaikan varsinaiseen hallintoon liittyviä, joko sopimukseen perustuvia tai sopimussuhteen ulkopuolisia oikeuksia ja velvoitteita, kuten toimitilojen vuokraukseen tai paikkakunnalla työskentelevän henkilöstön sieltä käsin palkkaamiseen liittyvät riidat.

Toisaalta sitä koskevia ovat myös riidat, jotka liittyvät sellaisiin velvoitteisiin, joihin edellä kuvattu liiketoimintakeskus on sitoutunut emoyhtiön nimissä ja jotka on täytettävä siinä sopimusvaltiossa, johon liiketoimintakeskus on sijoittautunut; lisäksi "toiminnan" käsitteeseen kuuluvat sopimussuhteen ulkopuolisiin velvoitteisiin liittyvät riidat, jotka perustuvat edellä mainitun määritelmän mukaisen sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan sijoittautumispaikkakunnallaan emoyhtiön lukuun suorittamaan toimintaan.

Asiaa käsittelevän tuomioistuimen on kussakin tapauksessa selvitettävä ne tekijät, joiden perusteella se voi todeta, että liiketoimintakeskus on todellisuudessa olemassa, ja määrittää riidanalaisen oikeussuhteen edellä mainituin tavoin tulkittuun "toiminnan" käsitteeseen nähden.

14 Edellä esitettyjen arvioiden perusteella kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

15 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi.

Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Oberlandesgericht Saarbrückenin 21.2.1978 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1. **Silloin kun on kyseessä mahdollisuus poiketa 2 artiklan yleisestä oikeuspaikkasäännöstä, oikeusvarmuuden sekä asianosaisten oikeuksien ja velvollisuuksien tasapuolisuuden takaaminen edellyttää, että ennakkoratkaisupyynnön kohteena olevien yleissopimuksen 5 artiklan 5 kohdan käsitteitä tulkitaan itsenäisesti ja siten samalla tavoin kaikissa sopimusvaltioissa.**

2. **Sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan käsite tarkoittaa yrityksen ulkopuolelle emoyhtiön jatkeena pysyvästi esiintyvää liiketoimintakeskusta, jolla on oma johto ja sellaiset aineelliset valmiudet, että se voi**

käydä liikeneuvotteluja ulkopuolisten kanssa, jotka tietävät, että vaikka mahdollinen oikeussuhde syntyy ulkomailla sijaitsevan emoyhtiön kanssa, kolmansien osapuolten ei tarvitse olla suorassa yhteydessä emoyhtiöön, vaan ne voivat hoitaa asioita emoyhtiön jatkeena olevan liiketoimintakeskuksen kanssa.

3. **"Toiminnan" käsitteeseen kuuluvat**

   - **riidat, jotka koskevat agentuurin, sivuliikkeen tai muun toimipaikan varsinaiseen hallintoon liittyviä, joko sopimukseen perustuvia tai sopimussuhteen ulkopuolisia oikeuksia ja velvoitteita, kuten toimitilojen vuokraukseen tai paikkakunnalla työskentelevän henkilöstön sieltä käsin palkkaamiseen liittyvät riidat,**

   - **riidat, jotka liittyvät sellaisiin velvoitteisiin, joihin edellä kuvattu liiketoimintakeskus on sitoutunut emoyhtiön nimissä ja jotka on täytettävä siinä sopimusvaltiossa, johon liiketoimintakeskus on sijoittautunut; lisäksi "toiminnan" käsitteeseen kuuluvat sopimussuhteen ulkopuolisiin velvoitteisiin liittyvät riidat, jotka perustuvat edellä mainitun määritelmän mukaisen sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan sijoittautumispaikkakunnallaan emoyhtiön lukuun suorittamaan toimintaan.**

4. **Asiaa käsittelevän tuomioistuimen on kussakin tapauksessa selvitettävä ne tekijät, joiden perusteella se voi todeta, että liiketoimintakeskus on todellisuudessa olemassa ja määrittää riidanalaisen oikeussuhteen edellä mainituin tavoin tulkittuun "toiminnan" käsitteeseen nähden.**

Kutscher Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Donner Pescatore

Sørensen O'Keeffe Bosco Touffait

Julistettiin Luxemburgissa 22 päivänä marraskuuta 1978.

A. Van Houtte
kirjaaja

H. Kutscher
presidentti